

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. III. Charta, per quam Staphanus, Mimatensis episcopus, locum S.
Enimiæ restaurandum ac possidendum Calmeliacensi abbatiae tradidit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A donatum esse Dalmatio, Calmeliacensi abbati, ut hic illum restauraret, et Fratres ibi regulariter viventes secundum normam patris Benedicti semper delegaret; idque tunc factum esse; ex quo tempore prioratus virorum nomine abbatiae Calmeliacensi hactenus parat.

ista nequeunt certe definiri;

52 Hinc discimus quidem, jam certe medio saeculo x Enimiam pro sancta virgine habitam cultamque fuisse, existisseque ibidem jam tum antiquitus sacrum locum seu monasterium, sanctissimae Dei Genitrici dicatum, in quo ejusdem sanctae virginis Enimiae corpus quiescebat; verum inde statui nequit, quae fuerit ista sancta virgo Enimia, quo genere nata, an ejusdem loci fundatrix et abbatissa, an ejusdem loci olim Religiosa incolata, an ob notam sanctitatem aliunde illuc advecta. Non magis inde novimus, fuerintne monasterium illud ex primæva sua fundatione, aut priusquam in prioratum Calmeliacensis abbatiae conversum fuit, virorum, an mulierum: neutrum enim in illa charta dicitur, quamvis verisimilius videri possit, virorum fuisse saeculo x, quando monachis Calmeliacensibus, non sacris virginibus, instaurandum incolendumque traditum fuit.

B Observandum etiam est, nullum in eadem charta verbum fieri de ecclesia S. Petro dicata, quam velut alteram monasterii, sive unici, sive gemini, a S. Enimia conditi, ejusdem Mimatense Officii proprium memorat; ex quo silentio collige, aut istam S. Petri ecclesiam, quodque aliqui aiunt, secundum monasterium, numquam existisse, aut medio saeculo x neutiquam amplius superfuisse.

sed dandum aliquid traditioni est.

55 Quid pluribus immoramur? Mihi ex hactenus allegatis non satis constat de hujus sanctae Virginis regio stemmate, saeculo, quo floruit, professione Religiosa, conditioque ab ea monasterio, seu uno, seu gemino. Veruntamen cum ea, quae adversus istae disputavimus, hujusmodi non sint, quae oppositum evincant; Actaque etiam non contemnenda suos quandoque insertos errores habeant, traditioni Mimatensium aliquid concedendum puto; nec ausim Enimiae regium Merovingicum stemma, nec structum monasterium gestamque in eo virginum praefecturam abjudicare. Quod ad saeculum vero spectat, quo ipsa floruisse credenda sit, malui sextum vel septimum (utrumque dubie) aut forte vii supra in margine adscribere, tum propter incertam fidem Lectionis Officii illius Mimatensis, in qua ipsa Clotarii Junioris filia dicitur, et Dagoberti soror; tum propter ea, quae de S. Hilario seu Hilario atque Ilero vel Hilero, forte uno eodem Mimatensi episcopo, disserui.

Altera Enimia mihi omnino ignota.

54 Mabilionius, qui, ut supra vidimus, S. Enimiam, non ob defectum cultus illius, sed vel quod illam suo Ordini vindicare non posset, vel quod ejusdem Vitae typis indignas judicaret, inter Praetermissos Saeculi ii Benedictini recensens, praeter ea, quae ex prima Vita ibidem narravit, nosque ex illo descripsimus, haec etiam addidit: Denique (subintellige eadem Vita refert) Enimiam post mortem ibidem fuisse sepultam una cum cognomine ac filiola sua, eodem die defuncta, cujus corpus Dagobertus, Enimiae germanus (scilicet Dagoberti II, Sigiberti Austriae regis filius) nominis errore deceptus, in Franciam pro Germanae corpore detulerit. Ad haec ego nihil annotandum habeo, nisi secundam illam Enimiam, ejusdemque corporis translationem mihi penitus ignotas esse.

Octobris Tomus III.

§ III. Charta, per quam Stephanus, Mimatensis episcopus, locum S. Enimiae restaurandum ac possidendum Calmeliacensi abbatiae tradidit.

Cum plura de hac sancta Virgine non sciamus, subjicio hic saepe laudatam Stephani saeculo x episcopi Mimatensis donationis chartam, quod est potissimum monumentum, ex quo de vetusto ejusdem Sanctae cultu constat. Exhibet illam Mabilionius ex chartario S. Theofredi, lib. vi De Re diplomatica, inter instrumenta num. cxxxvii, unde huc transcribo. In nomine Dei omnipotentis, qui trinus est in personis, et unus in essentia. Notum sit omnibus fidelibus Christianis, tam praesentibus, quam futuris, quod anno vii regni Ludovici regis ego Stephanus, ecclesiae Mimatensis episcopus, cum pro posse providerem clerum et plebem mihi subjectam, consentienti Petro archidiacono, ac Manfredo praeposito, Ingelvinio decano, ceterisque clericis supradictae sedis, necnon fidelibus laicis, Bernardo, et fratre suo Hectore, Hugone et Petro fratribus meis, Bernardo vicecomite, Cancelino, Fredelone, Stephano, Ubone, Bertrando, Rigaldo, incidit in corde meo desiderium, ut locum, fundatum in honorem beatae Genitricis Mariae, ubi requiescit corpus beatae virginis Enimiae, quod per incuriam et saecularem cupiditatem male directum erat, et inopia exigente, Religionis status inibi penitus annullatus videbatur, in pristinum restituere statum.

AUCTOR C. S.

Locum, in quo quiescit corpus S. Enimiae, Mimatensis episcopus

E

* an qui?

* an directus?

* annullatus

56 Qua de causa dominum Dalmatium abbatem, venerabilem virum de cenobio S. Theofredi, deprecati sumus enixe, ut praefatum locum in suo dominio susciperet, et Fratres ibi regulariter viventes secundum normam patris Benedicti semper delegaret. Qui renuit, assensens, se in rebus extraneis nolle laborare, vel in alterius potestate. Nos autem animi ejus persectantes voluntatem, hoc ab eo responsum accepimus, quod, nec ipse, nec aliquis de monachis suis, in loco illo paene diruto laboraturi essent, nisi prius firmamentum hereditarium, scilicet privilegium, satis firmum ac manibus nostris roboratum, acciperet, qualiter locellus ille per omnes succedentes generationes in potestate et dominio seu subjectione permaneret cenobii S. Theofredi martyris; et omnes abbates ejusdem monasterii per cuncta succedentia tempora haberent in potestatem illam illam cellulam secundum suam voluntatem disponere, regere, gubernare et ordinare, sive secundum Deum, sive secundum seculum, sine ullius contradictione.

restaurandum offert Dalmatio Calmeliacensi abbati;

F

* abundat illam

57 Quod audientes, aliquandiu distulimus, haesitantes, de hoc quid ageremus; sed inito cum universo clero nostro consilio et fidei populo, cum consilio etiam et voluntate D. Reymundi marchionis, et omnium clericorum atque fidelium nostrorum, dedimus assensum secundum suam voluntatem in omnibus; ea scilicet ratione, ut quotidie, exceptis festivitibus,

qui ambo, certas conditiones pacti, Romam petunt,

AUCTORE
C. S.

* I. quo

ibique coram
corpore Apo-
stolorum
Principis

ea de re char-
tam confi-
ciunt,

confirmante
atque inter
alios subscri-
bente Agapito
Papa,

non anno
Christi 930,

pro nobis et successoribus nostris, et propin-
quis, et omnibus benefactoribus et propin-
quis, et adiutoribus nostrae sedis et loci, vii Psalmos,
flexis genibus, decantent pro defunctis, vel,
cum possibile fuerit, Vigiliam et Missam. Et quia
tempus instabat, in qua * causa orationis Ro-
mam proficisci parabamus, dominus scilicet Ray-
mundus, et ego Stephanus episcopus, simulque
Petrus archidiaconus, Maganfredus praepositus,
Ingelvinus decanus, cum aliquantibus aliis cleri-
cis; Dalmatius abbas hoc animadvertens, se
quoque, dixit, nobiscum velle proficisci, et ante
sacram praesentiam corporis beati Petri Apostoli
auctoritate ac licentia Apostolica, loci ipsius in-
choare aedificia.

58 Quod audientes, laudavimus studium
animi illius, et industriam sollicitudinis erga
ipsum locum. Et venientes ante praesentiam
sacri corporis beati Petri Apostoli, et coram
praesentia domini Papae Agapiti, necnon et epi-
scoporum multorum, et presbyterorum, et reli-
quorum graduum, et Alberici senatoris, et
aliorum nobilium multitudine, patefecimus de-
siderium nostrum de reedificatione supradicti
loci, et in conspectu eorum recitavimus jam di-
ctum privilegium; quod ut audierunt, tam do-
mus Papa Agapitus, quam ceteri fideles, qui
aderant, laudaverunt et decreverunt, ut locus
ille restauraretur in perpetuam habitationem
monachorum.

59 Sed et hoc, quod supradictum est, nunc
iterum inserere libet, secundum petitionem ve-
nerabilis viri abbatis Dalmatii ac monachorum
ejus, decretum est atque statutum ab omnibus,
ut locus ille jam dictus antiquitus Burlatis, qui
est consecratus in honorem beatae Dei Genitricis
Mariae, ubi requiescit corpus beatae virginis Eni-
miae, permaneat atque persistat in potestate ac
providentia vel subiectione Calmiliensis cenobii,
quod est fundatum et consecratum in honore
Principis Apostolorum, beatissimi Petri, ubi
beatus martyr Theofredus in corpore cum alio-
rum Sanctorum pignoribus requiescit; et ha-
beant, tam abbas, quam congregatio ipsius
cenobii, praedictum locum in potestatem ad
regendum et disponendum sine impedimento
alicujus personae per omnes futuras hominum
generationes jure perpetuo.

40 Hanc autem chartam vel privilegium in
basilica beatissimi Petri ante sacram ipsius tum-
bam, et coram supradicta caterva, cum saepe-
dicto loco tradidimus in manu Dalmatii abbatis
ac monachorum ejus, ad memoriam postero-
rum fine tenus conservandam. Si quis vero hanc
temerarius infringere praesumerit, tam nostra,
quam coepiscoporum praesentium, excommu-
nicatione atque perpetua damnatione se noverit
condemnatum ante conspectum justi Judicis
Christi. Signum domini Agapiti Papae, cujus au-
toritate haec charta confirmata est. Signum
ejusdem Stephani episcopi. Signum Goteschalchi
episcopi Anciensis. Signum aliorum testium,
clericorum et laicorum. Facta est haec charta in
Nonas Maii, fer. ii, luna vii, regnante Ludovico
Francorum et Aquitanorum rege. *Hactenus lau-
datum donationis instrumentum apud Mabillonium,
cujus ad illud observationes subjicio.*

41 Observatu (inquit) digna est haec charta,
maxime, quia ei subscripsit Agapitus Papa II,
qui anno dccccxvi sedit in annos decem. Data
vero est haec charta anno dcccccl, quo anno

dies iii Nonas Maii incidebat in feriam secun-
dam, currebatque annus xv Ludovici Transma-
rini, cujus anno vii haec donatio facta est; ac
proinde charta hac de re scripta post annos octo,
ut suo loco de aliis similibus diximus, nempe
in libri secundi capite xxviii, num. ix. *Haec
ille, nunc paulisper expendenda. Annum datae
chartae, Christi 930, regni Ludovici Trans-
marini dicimus quintum collegit ex tempore
Pontificatus Agapiti, adscriptisque die iii Nonas
Maii et feria secunda. Etenim cum ex memoriae
lapsu putaret, toto Agapiti II sedis tempore, ab
anno scilicet 946 usque in 953, nullam feriam se-
cundam in diem 3 Nonas Maii incidisse, nisi anno
930, consequenter huic eam chartam illigavit.*

42 At levis hic error erudito viro obrepit: *sed 931.
nam dies 3 Nonas Maii anno 930 non erat feria
secunda, sed Dominica, ut patet ex ejusdem anni
littera Dominicali F; sed eundem Maii diem
anno 931 concurrisset cum feria secunda, docet
pariter littera Dominicali E. Hoc quoque anno
dieque (non anno praecedenti) currebat annus
Ludovici quintus decimus, ducto regni illius
exordio a die 20 mensis Junii anni 956, quo co-
ronatus fuit. Itaque, si dies iii Nonas Maii cum
feria secunda in laudato instrumento retinendus
sit, istud anno 931 illigandum est; quod et ipse
rectius fecit Mabillonius in Annalibus sui Ordinis
ad eundem annum 931, num. 30. Nunc ad
alteram Mabillonii observationem veniamus.*

45 Negari nequit, eandem Stephani Mima-
tensis episcopi chartam, si nusquam mendosa sit,
scriptam esse octo annis, postquam donatio loci
S. Enimiae Dalmatio abbati ab illo in eadem fa-
cta dicitur; tantumdem enim temporis inter an-
num septimum Ludovici regis, annumque Christi
931 effluxit. Nec inficiabor hic, aliquot donatio-
num instrumenta primum scripta fuisse longe
post factas donationes; at de hoc, quod modo exa-
mino, peculiaris, nec levis, ratio dubitandi est.
Sane tota illa Stephanus inter atque Dalmatium
de loco S. Enimiae pactio in charta sic narratur
cepta perfecta, dum tempus instabat, in quo
causa orationis Romam proficisci illorum prior
parabat, ut admodum difficile sit, octo annorum
spatium inter initium ejusdem pactionis dictum-
que Romanum iter admittere.

44 Nec tantum temporis inter primam dona-
tionem, factamque de ea chartam Romae, interes-
sisse, ex reliquis verisimile est. Offerenti loci
donationem Stephano cum onere aedificia resta-
randi acceptare renuit Dalmatius, nisi prius fir-
mamentum hereditarium, scilicet privilegium
satis firmum ac manibus... (ejusdem Stephani)
roboratum acciperet etc. Postulanti post habi-
tum cum suis consilium assensit Stephanus se-
cundum suam (id est, Dalmatii) voluntatem in
omnibus; ac proinde expetitur ab illo donationis
conscriptum instrumentum, aut concessit, aut
promisit. Jam vero si anno septimo Ludovici
Transmarini id solum promiserit, neque ante
annum ejusdem regis decimum quintum hujus rei
chartam concesserit, nequit illa donationibus an-
numerari, quarum chartae longe post primum
conscriptae fuerunt: nam hac ratione non fuisset
ante citatum annum 13 Ludovici facta donatio,
quam Dalmatius nolebat sine ejusmodi instru-
mento prius dato acceptare. Adhaec, si Stephanus
jam inde ab anno 7 Ludovici istud promiserit,
cur toto annorum octo spatio dare distulisse pu-
tandus est?

D

E

F

Hanc dona-
tionem octo
annis ante
dictum in-
strumentum
factam,

credidit Ma-
billonius ex
a scripto
anno 7 Lu-
dovici;

sed hunc annum mendosum esse,

A 45 Si autem Dalmatius jam inde a prædicto anno Ludovici septimo oblatam a Stephano donationem sine ullo conscripto instrumento admisit, cur hic pactam loci S. Enimie instaurationem octavo nonove anno post nondum inchoaverat? Nondum tunc inchoasse, liquet ex eadem charta, in qua is ipse legitur cum eodem Stephano episcopo id temporis Romam profectus esse, quia volebat ante sacram præsentiam corporis beati Petri Apostoli auctoritate ac licentia Apostolica loci ipsius (S. Enimie) inchoare ædificia. Nec vero Stephanus Dalmatii octo annorum sequitium moraque in pacta instauratione notavit, sed laudavit studium animi illius, et industriam sollicitudinis erga ipsum locum, ad cuius nempe instaurationem, ut dictum est, volebat Romæ per accipiendum ibidem instrumentum se obstringere.

ex eodem instrumento colligendum videtur.

46 His de causis verisimillimum mihi apparet, mendum esse in anno vii regni Ludovici regis, pro quo si substituaturs annus xiv vel xv, quem prostrenum aliæ notæ chronice in colce chartæ designant, objectæ difficultates evanescent, omniaque Stephani in eadem asserta naturali obvioque sensu cohærebunt hoc modo. Stephanus alterutro e dictis annis destructum fere S. Enimie locum Dalmatio obtulit, recusantique id oneris sine sæpe dicti instrumenti cautione admittere, cum certis conditionibus consensit. At quia tempus instabat, in qua * causa orationis Romam proficisci Stephanus parabat, maluit Dalmatius sese illi itineris socium adungere, ut promissam donationis chartam, Apostolica Agapiti II auctoritate firmatam, Romæ ante Apostolorum Principis sacram tumbam acciperet. Propositum laudavit Stephanus, et cum eo Romam profectus, illam, subscribente laudato summo Pontifice, eidem concessit in Nonas Maii, feria secunda, ac proinde anno Christi, ut diximus, 951, ad quem propterea loci S. Enimie prima donatio referenda est.

* imo quo

47 Ceterum prædictum S. Theofredi monasterium, cui præerat laudatus abbas Dalmatius, tom. II Gallie Christianæ auctæ col. 761 dicitur alias Calmeliacense, Gallice Saint Chaffre, et le Monastier Saint Chaffre appellari, esseque vetus atque insigne Benedictini Ordinis monasterium in diœcesi Aniciensi, ad Colansam fluvium, et radices montis Mesentii, tribus circiter leucis a civitate Anicio, seu Podio Velavorum, conditum. Hinc collige, cur eidem chartæ Gotescalchus Aniciensis episcopus, qui Romæ tunc forte aderat, subscriptus legatur; quia scilicet monasterium Calmeliacense, cui ea fiebat donatio, illius erat diœcesis. Is eo etiam libentius subscripserit, si ante aditum episcopatum abbas ejusdem monasterii Calmeliacensis fuerit, ut probabile putavit Dionysius Sammarthanus citati tom. Gallie Christianæ coll. 694 et 764. Ex eo autem donationis tempore locum S. Enimie etiam sæculo xvii mansisse in potestate Calmeliacensium, docet Mabillonius in Prætermisssos sæculi ii Benedictini pag. lx his verbis: Monasterium S. Enimie hodieque superest in Gabalis, non quidem abbatie titulo, sed prioratus conventualis Ordinis S. Benedicti: subjectum est abbatie S. Theofredi in Velaunis (Gallice: de saint Chaffre dans le Velai.) Observantia Regularis, cujus nullum vestigium in eo monasterio supererat seculo x, ibidem tunc restituta fuit, curante Stephano episcopo Mimatensi. Servantur hæcenus in eodem loco hujus Sanctæ reliquie, cujus festum in Albigeni et Gabalitano tractibus annuatim recolitur.

ACTORE C. S. Notitia aliqua monasterii Calmeliacensis, cui S. Enimie prioratus

48 Idem hoc præsentis sæculo xviii asseruerunt Benedictini Occitanie scriptores tom. I anno 1730 Parisiensibus typis vulgato, in cujus pagina 332 sermone Gallico legitur: Monasterium S. Enimie hodieque superest in Gabalis, non quidem abbatie titulo, sed prioratus conventualis Ordinis S. Benedicti: subjectum est abbatie S. Theofredi in Velaunis (Gallice: de saint Chaffre dans le Velai.) Observantia Regularis, cujus nullum vestigium in eo monasterio supererat seculo x, ibidem tunc restituta fuit, curante Stephano episcopo Mimatensi. Servantur hæcenus in eodem loco hujus Sanctæ reliquie, cujus festum in Albigeni et Gabalitano tractibus annuatim recolitur.

E hæcenus subjectus manet.

DE S. APOLLINARE ARCHIEPISC.

BITURICENSI

IN GALLIA.

SYLLOGE.

De illius cultu, tempore sedis, et Elogio.

AN. DCXI.
Hic Sanctus, parum notus, a Ghinio annuntiatur 23 Julii,

Hic sanctus Bituricæ civitatis, quæ Aquitanie primæ metropolis est, Archiepiscopus tam parum notus est martyrologis, ut dudum hæsitaverim, utrum inter eos, qui certi cultus titulo locum sibi in Opere nostro vendicant, an solum inter Prætermisssos, recensendus esset. Nam, ut vetustiores martyrologos prætermittam, apud quos (si unum forte excipias) altum de eo est silentium, frustra illum, tum apud alios recentiores, tum apud Andream Scussayum in Martyrologio Gallicano, tum (quod majoris ponderis est) etiam apud ipsum Castellannum, diligentissimum San-

ctorum Gallie indagatorem, in Martyrologio Universalis quæres. Ex recentioribus tamen denuo excipe Constantinum Ghinium, qui in Natalibus sanctorum Canonicorum Apollinarem hunc, nescio, quo festivitatis titulo, ad diem 25 Julii annuntiavit his verbis: S. Apollinaris, episcopi xxix Bituricensis ecclesie, qui sedit annos novem, et post laudabilem vitam quievit in pace circa annum dclx.

2 Viderunt hæc Majores mei, dum Sanctos mensis Julii dabant; at cum solus Ghinius illum eo die xxiii haberet, alibique legerent, ejusdem Apollinaris memoriam recoli pridie Nonas Octobris censuerunt, eundem ad hunc diem differendum

in Hagiologio Franco-Gallice 5 Octobris,